

ARVIOINTIKERTOMUS 2020

Tarkastuslautakunta 5.5.2021

Sisällys

1. Tarkastuslautakunnan toiminta	2
2. Kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden kehitys	3
3. Talouteen ja toimintaan liittyvät epävarmuustekijät	10
4. Valtuuston asettamien vuositavoitteiden toteutumisen arviointi	12
5. Konserniyhteisöjen vuositavoitteiden toteutumisen arviointi.....	19
6. Vaikuttamistoimielinten toiminta	23
7. Yhteenveto tarkastuslautakunnan havainnoista	25
8. Arviointikertomuksen hyväksyminen.....	26

1. Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävä on valmistella valtuustolle hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Lisäksi tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu arvioida, onko toiminta ollut tuloksellista ja tarkoituksenmukaista. Tarkastuslautakuntaan kuuluivat arviointivuonna 2020 seuraavat jäsenet ja varajäsenet:

Jäsen	Varajäsen
Pertti Timonen, pj	Antti Kilpi
Tauno Mäkelä, vpj.	Mikko Kivilahti
Kyllikki Lahtinen	Anna-Maija Koskinen
Sari Päivärinta	Sari Suoranta
Riina Korhonen	Timo Hakala

Tarkastuslautakunnan sihteerinä toimi erityisasiantuntija, HTM Kirsi Pelvola BDO Oy:stä.

Arviointivuoteen 2020 kohdistui 9 kpl kokouksia. Tarkastuslautakunta sai kokouksissaan kattavasti johdon antamia selvityksiä koko konsernin toimintaan liittyen.

Tilintarkastajan toiminta

Tarkastuslautakunnan on myös huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Lautakunta seuraa tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista ja tekee tarvittaessa esityksiä ulkoisen ja sisäisen valvonnan sekä arvioinnin yhteensovittamisesta ja tilintarkastuksen kehittämistä. Kaupungin tilintarkastajana toimi vuonna 2020 JHT Nina Nieminen BDO Audiator Oy:stä. Tilintarkastaja raportoi tarkastuslautakunnalle tilikautta 2020 koskevista tarkastushavainnoista.

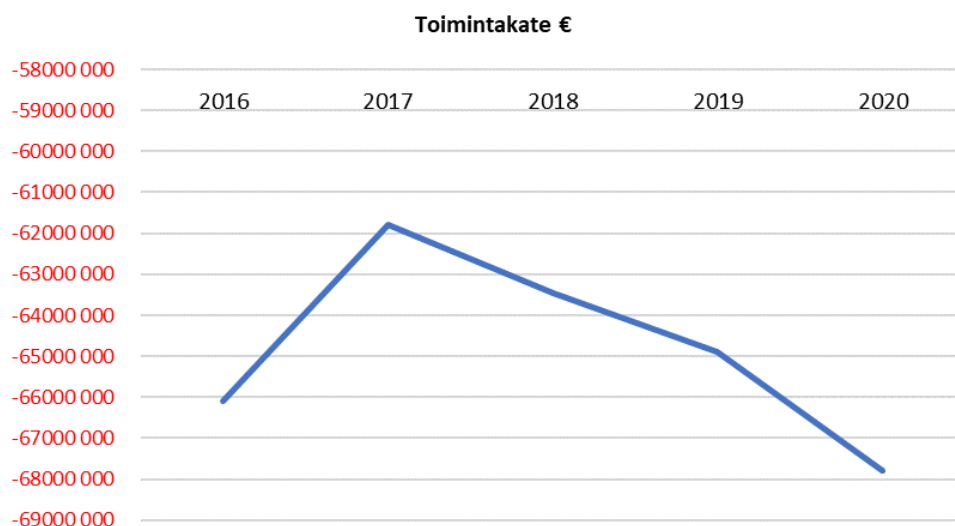
Sidonnaisuuksien valvonta

Tarkastuslautakunnan tehtävä on valvoa kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista. Ilmoitukset saatetaan valtuustolle tiedoksi. Tarkastuslautakunta huolehti sidonnaisuusrekisterin ajantasaisuudesta tilikaudella 2020 ja saattoi ilmoituksissa tapahtuneet muutokset valtuustolle tiedoksi.

2. Kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden kehitys

Kaupungin **toimintatuotot** olivat päättyneellä tilikaudella noin 17,3 milj. euroa ja laskivat edellisvuodesta yli kahdella miljoonalla (toimintatuotot olivat 19,6 milj. euroa v. 2019). Edellisvuonna tuotoissa oli mukana myös kertaluontoisia eriä. **Toimintakulut** kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna, toimintakulut olivat 85,1 milj. euroa (84,5 milj. euroa vuonna 2019).

Toimintakate kuvaa toimintakulujen ja -tuottojen välistä erotusta, joka kunnallistaloudessa on aina miinusmerkkinen, koska merkittävimmät tuloerät, verotulot ja valtionosuudet esitetään tuloslaskelmassa vasta toimintakatteen jälkeen. Toimintakate ilmoittaa, paljonko käytötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

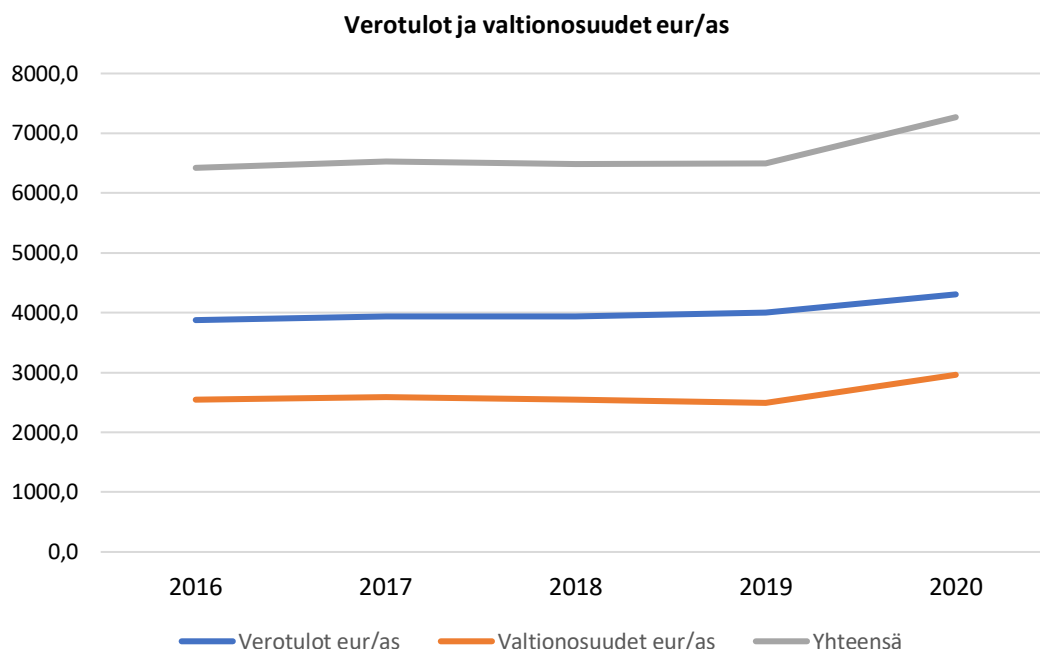
Kuvio 1. Toimintakatteen kehitys kaupungissa vuosina 2016 – 2020.

Vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaan kunnan toimintakate laski jälleen edellisvuoden tasosta. Toimintakate oli -67,8 miljoonaa euroa.

Verotulot kasvoivat edellisvuodesta. Verotulojen kertymä oli 41,7 milj. euroa (2019 kertymä oli 39,3 milj. euroa). **Valtionosuuksia** kertyi myös enemmän kuin edellisvuonna, kertymä vuonna 2020 oli yhteensä 28,7 milj. euroa (24,6 milj. euroa vuonna 2019). Kokonaisuutena kehitys oli positiivinen.

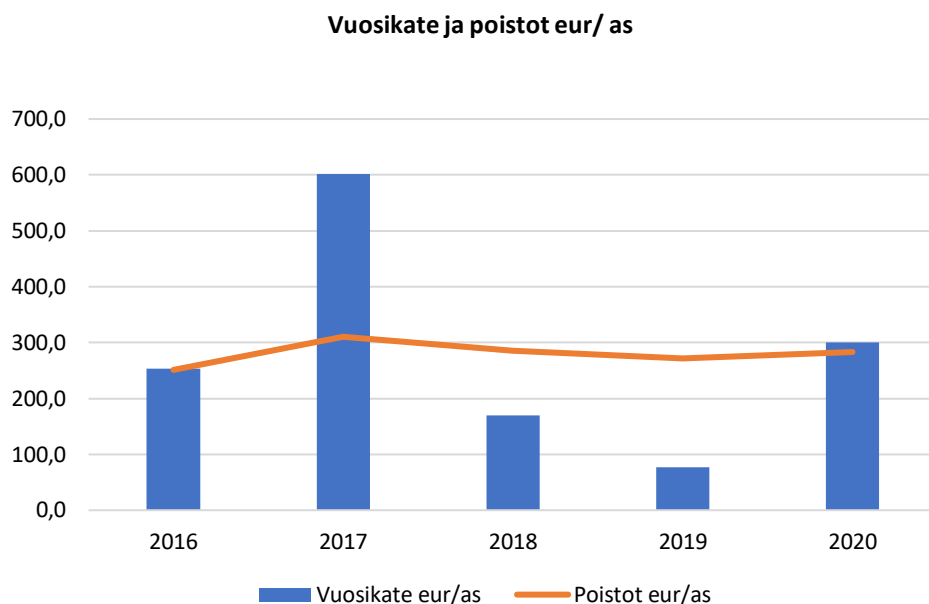
Seuraava kuvio osoittaa, että verotulojen ja valtionosuuksien kertymä asukasta kohden on viiden vuoden tarkastelujaksolla ollut varsin tasaista ennen päättynyttä tilikautta. Tilikaudella 2020 kunnille maksettiin merkittäviä korona-avustuksia, mikä näkyy myös Mänttä-Vilppulan tilinpäätöksessä poikkeavanlaisena tilikautena. Epävarmasta valtiontaloudesta

johtuen kaupungin ei ole syytä juhlistaa tältä osin poikkeavaa tilikautta, vaan on varauduttava siihen, että valtionavut voivat vastaavasti pienentyä tulevina vuosina.

Kuvio 2. Verotulojen ja valtionosuuksien kehitys 2016-2020, euroa/asukas

Vuosikate osoittaa kunnan tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoitukseen ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen luku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, tulorahoitus on riittävä. Seuraavassa kuviossa esitetään, miten vuosikate on kattanut poistot vuodesta 2016 lähtien. Vuonna 2020 vuosikate asukasta kohden oli 299,9 euroa, mikä kattoi poistot. Poistot olivat 282,9 euroa per asukas. Tällä tunnusluvulla tarkasteltuna tulorahoitus oli riittävä vuonna 2020.

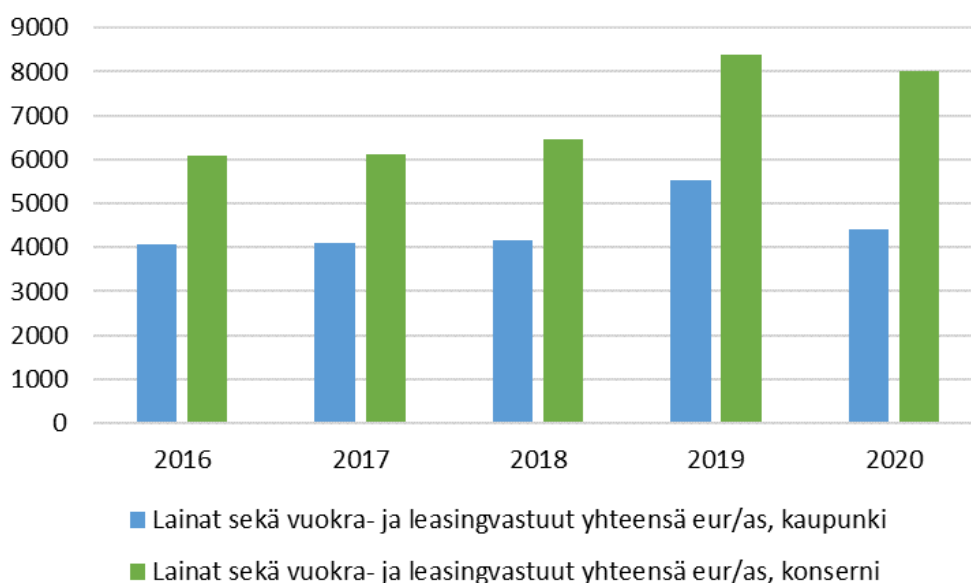
Kuvio 3. Kaupungin vuosikate ja poistot 2016-2020, euroa/asukas

Kaupungin osalta asukasta kohden laskettu **lainakanta** laski yli tuhannella eurolla edellisvuodesta. Myös konsernin osalta lainakanta pieneni.

Olennaista on kuitenkin tarkastella lainoja sekä **leasing- ja vuokravastuita** kokonaisuutena, koska asukas maksaa nämä kaikki, oli velka muodossa tai toisessa. Seuraavassa taulukossa näkyy näiden vastuiden kertymä kaupungissa ja konsernissa. Taulukosta näkee, että konsernin leasing- ja vuokravastuut ovat kasvussa. Vuoden 2019 korkeata lainamäärää kaupungin osalta selittää se, että kaupunki otti lainaa vanhan velan takaisinmaksuun lähes 10 milj. euroa, mutta vanhaa velkaa ei ehditty maksamaan takaisin samana tilikautena.

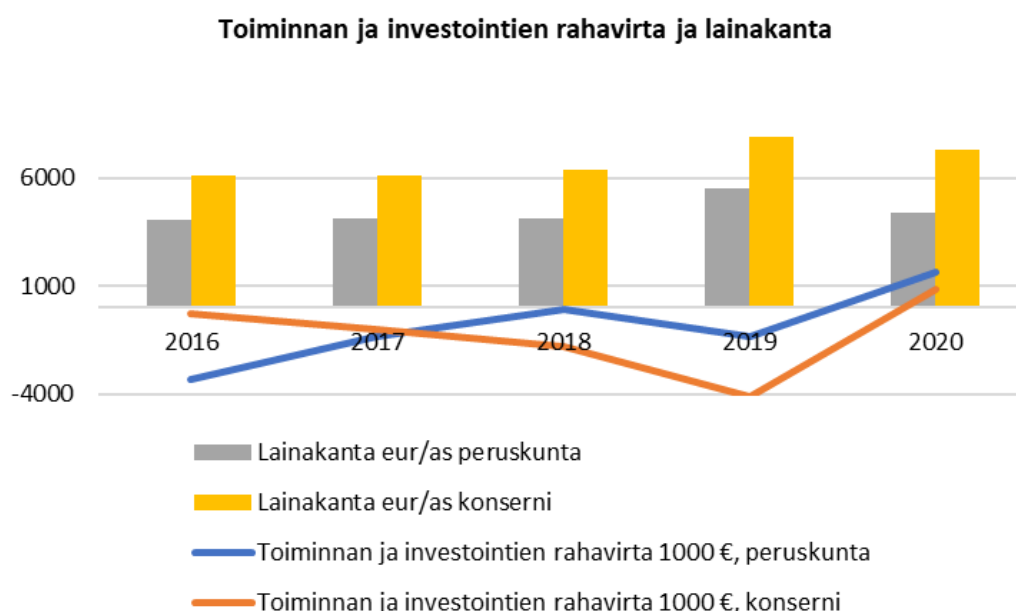
1 000 eur	2016	2017	2018	2019	2020
Lainat eur/as, kaupunki	4 054	4 104	4 140	5 509	4 409
Lainat eur/as, konserni	6 092	6 103	6 377	7 894	7 332
Vuokra- ja leasingvastuut eur/as, kaupunki	2	0	11	11	8
Vuokra- ja leasingvastuut eur/as, konserni	2	0	90	491	669
Lainat ja vuokravastuut yhteensä eur/as, kaupunki	4 056	4 104	4 151	5 520	4 417
Lainat ja vuokravastuut yhteensä eur/as, konserni	6 094	6 103	6 467	8 385	8 001

Taulukko 1. Lainojen sekä vuokra- ja leasingvastuiden kehitys kaupungissa ja konsernissa, eur/as

Kuvio 4. Lainat sekä vastuut yhteensä kaupungissa ja konsernissa 2016 - 2020

Toiminnan ja investointien rahavirta on tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

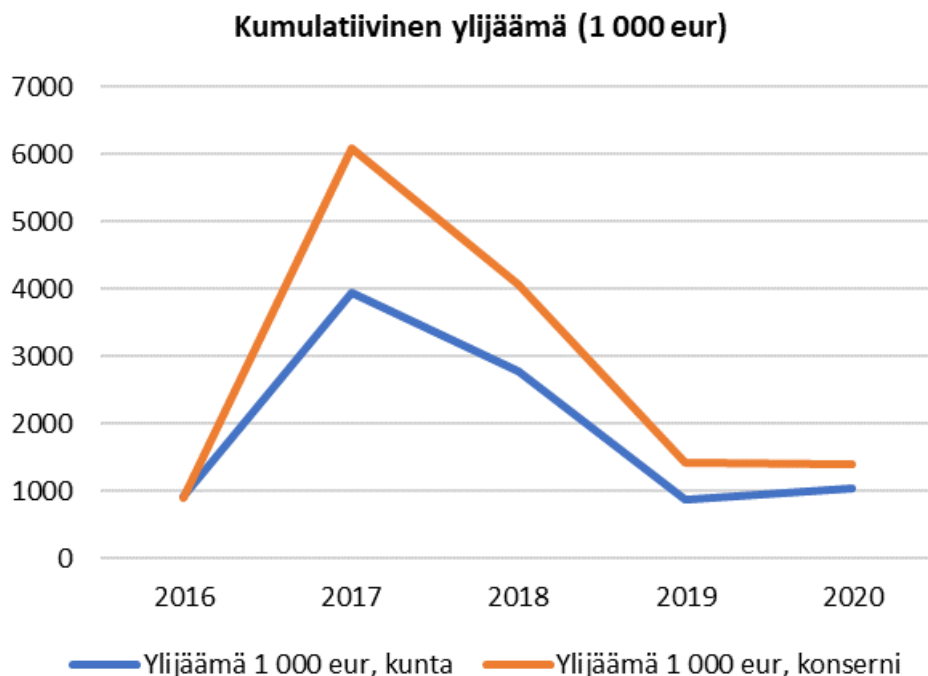
Kuvio 4. Toiminnan ja investointien rahavirran ja lainakannan kehitys kaupungissa ja konsernissa 2016-2020

Edellinen kuvio osoittaa, että tilanne parani vuonna 2020 aiempaan kehitykseen verrattuna. Toiminnan ja investointien rahavirta oli ensimmäistä kertaa positiivinen koko tarkastelujaksolla. Samalla lainamäärä pieneni.

Tilinpäätöksen mukaan kaupungin vuoden 2020 tuloslaskelma osoittaa 168 984,63 euroa **ylijäämää** (konsernissa syntyi alijäämää 124 027,15 euroa). Talousarvio toteutui ilman menoylityksiä sote-palveluja lukuun ottamatta, joiden kulut kasvoivat edellisvuodesta. Tilikaudelle ei tehty tuloveroprosentin korotusta, veroprosentti on ollut sama, 22, koko tarkastuslautakunnan tuottaman vertailukauden ajan.

Sote-palveluntuottajan kanssa oli laadittu sote-kiinteistökauppoihin liittynyt miljoonan euron kuittaussopimus, jossa vuoden 2019 sote-palvelujen asiantuntijapalvelut oli kirjattu 1 milj. euroa todellista pienempänä. Tämä kuittaussopimus oikaistiin vuoden 2020 tilinpäätöksessä, jossa siis sote-kustannukset ovat tuon miljoonan suuremmat kuin talousarviossa oli ennakoitu. Ilman tätä kirjausta tilikauden tulos olisi siten ollut miljoona euroa parempi. Lisäksi vuoden 2020 tilinpäätöksessä on kirjattu tulosvaikutteisesti menoksi vuosien 2017 ja 2018 epäselvyyksiä n. 0,7 milj. euroa.

Tilikauden ylijäämä (alijäämä) kirjataan taseeseen ylijäämäksi (alijäämäksi). Kaupungilla on nyt taseessaan ylijäämää 1,1 milj. euroa ja konsernilla 1,4 milj. euroa.

Kuvio 5. Kaupungin ja konsernin kumulatiivinen ylijäämä 2016 - 2020.

Investointien osalta toteutuma-aste kaupungin tasolla oli heikko, määrärahat olivat noin 1,7 milj. euroa alkuperäisessä talousarviossa, ja toteuma oli 1,3 milj. euroa.

Valtuusto kuitenkin hyväksyi tilikaudella useita lisämäärärahajoja investointeihin. Näitä olivat mm. suunnittelun määräraha Mustanlahden kiertoliittymään, luottamushenkilöiden tabletien hankinta sekä maksuliikenneohjelman hankinta. Tilinpäätöksessä investointien toteutuksessa ei ole raportoitu näitä määrärahoja eikä niiden toteutumista (pois lukien maksuliikenneohjelman toteutuminen). Toteutumattomia investointeja ei ole myöskään tilinpäätöksessä perusteltu. Investointien nettomäärärahat alitettiin sitovuustasolla kokonaisuutena noin 0,5 milj. eurolla.

Tarkastuslautakunnan laatimat kuviot osoittavat, että kaupungin taloudellinen tilanne olisi hieman parantunut päättyneellä tilikaudella. Näin ei kuitenkaan todellisuudessa ole, vaan on ymmärrettävä tilikauden tuloksen muodostumiseen taustalla vaikuttaneet asiat.

Ilman kuntien valtiolta saamia ylimääräisiä valtionosuuden korotuksia koronatilanteen hoitamiseen kaupungin tulos olisi ollut alkuperäisen talousarvion mukaisesti merkittävästi alijäämäinen. On välttämätöntä jatkaa kaupungin talouden tasapainottamistoimia, joiden avulla kaupungin menotaso saadaan sille tasolle, jota kaupungin normaalien tulojen perusteella pystytään hoitamaan.

Sote-palveluntuottajan kanssa ilmenneet laskutukseen liittyvät epäselvyydet aiheuttavat epävarmuutta myös jatkossa. Asian taakse ei olla edelleenkään päästy, eikä tulevaisuuden tulosvaikutuksesta ole edelleenkään varmuutta. Kaupungin tulee valvoa tarkoituksenmukaisin resurssein tätä kokonaisuutta.

Investoinnit olivat päättyneellä tilikaudella pienimuotoisia. Tämä tarkoittaa sitä, että toteutumattomat investoinnit siirtyvät toteutettavaksi tulevaisuudessa, mikä kerryttää kaupungin investointipainetta. Investointien nettomäärärahat alitettiin sitovuustasolla kokonaisuutena noin 0,5 milj. eurolla.

Konsernissa on lainat sekä vuokra- ja leasingvastuut yhteensä 8 001 euroa per asukas, mikä on korkea. Olennaista on tarkastella lainoja sekä leasing- ja vuokravastuita kokonaisuutena, koska asukas maksaa nämä kaikki, oli velka muodossa tai toisessa. Merkitystä ei ole myöskään sillä, onko velka kaupungin vai konsernin tasolla.

Talouden tasapainottamisohjelma käynnistettiin vuonna 2018. Tavoite oli säästää käyttötalousmenoista 3 milj. euroa vuosina 2018-2021. Lukuisat toimenpiteet eivät ole toteutuneet ja säästöt ovat vain marginaaliset. Vuodelle 2021 laadittiin uusi ohjelma, jonka toteutumisesta on raportoitava päättäjille ajantasaisesti. Tasapainottamistoimenpiteiden tulee olla konkreettisia ja toteutumisesta tulee raportoida toimintakertomuksessa.

3. Talouteen ja toimintaan liittyvät epävarmuustekijät

Koronaviruspandemia on vaikuttanut koko kaupungin toimintaan negatiivisesti. Koronalla on ollut vaikutuksia erityisesti tilikauden tuloksen muodostumiseen ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumiseen. **Pandemian jatkon osalta ei voida todeta varmuudella mitään, mutta riskinhallinnan on oltava laajamittaista ja ennakoivaa koko kaupungin toiminnassa myös jatkossa.**

Lakeside Airpark Finland eli Sassi -hanke hyväksyttiin vuonna 2020 kaupunginvaltuustossa. Hankkeesta valitettiin ja päätöstä valituksista odotetaan edelleen hallinto-oikeudesta. Kyseessä on kiinteistökehityshanke, jossa lentopaikan ympärille on suunnitteilla asuintaloja, yrityspuisto, vähittäismyyntitiloja, toimistotiloja ja kylpylähotelli. Pieniä ja keskisuuria lentokoneita varten alueella on kiitotie, ja sijainti mahdollistaa liikennöinnin myös vesitasolla. Alueelle on suunnitteilla sekä vakituista että vapaa-ajan asutusta.

Sassi-hanke on saanut osakseen laajasti mediahuomiota. Julkisuus ei ole ollut sitä, mitä kaupunki olisi toivonut. Hankkeesta viestimiseen on kiinnitettävä huomiota ja julkisuuskuva on tältä osin saatava positiivisemmaksi. Hankkeeseen sisältyvät riskit on hallittava jatkossa.

Kaupungilla ja sote-palveluntuottajalla on ollut näkemyseroja palvelusopimuksen ja siihen liittyvän vastuunjakotaulukon tulkinnasta, minkä vuoksi kaupungilla on ollut selvittämättömiä laskusaamisia ja -velkoja. Myös tilintarkastaja on kiinnittänyt asiaan huomiota. Palveluntuottaja on jättänyt maksamatta kaupungin laskuja ja toisaalta palveluntuottaja on osoittanut kaupungille laskuja, jotka kaupungin näkemyksen mukaan ovat aiheettomia. Tilanetta on pyritty selvittämään kirjallisilla selvityksillä sekä neuvotteluin. **Kyseessä on huomattavat summat, joilla on negatiivisesti realisoituessaan iso vaikutus kaupungin talouteen.**

Tilikaudella 2020 käytiin osana talouden tasapainottamistyötä yt-neuvottelut, jolloin määriteltiin toimenpiteitä säästöjen saamiseksi. Tarkastuslautakunta sai käyttöönsä taulukon, jossa on esitetty toimenpiteiden vaikutuksia talouteen. Toimenpiteet eivät ole toteutuneet toivotulla tavalla. Esimerkiksi henkilöstön ja johtoryhmän mahdollisuudet käyttää palkattomia vapaita ei toteutunut, ja suurimpien säästöjen oli suunniteltu toteutuvan sen kautta. **Toimenpideohjelmien seurantaan on kiinnitettävä huomiota ja valtuustolle tulee jatkossa tiedottaa aktiivisemmin toimenpideohjelmien toteutumisesta.**

Kaupungin väkiluku pienenee entisestään. Tilikauden 2020 tapahtumien ja mediajulkisuuden vaikutusta tähän kehitykseen on vaikea arvioida. Työttömyysaste heikkeni ja on Pirkanmaan keskiarvossa. Työttömyysaste oli vuoden lopussa 13,5 %. Pitkäaikaistyöttömien lukumäärä taantui vuoden 2017 tasolle. Työvoiman määrä on laskussa ja väestö sekä vähenee että vanhenee, jolloin tilanne muuttuu yhä vaikeammaksi. Työllisyyden kuntakokeilulta toivotaan positiivisia vaikutuksia kehitykseen.

Kaupunginjohtajana on viimeisen kolmen vuoden aikana toiminut neljä eri henkilöä, millä on väistämättä ollut vaikutuksia kaupungin hallinnon toimintaan. Muutokset henkilöstössä vaikuttavat toiminnallisiin, mikä näkyy mm. palvelujen hitautena. Lisäksi kaupungissa on tilinpäätöksen mukaan paikoin aliresursoitua toimintaa, jolloin riskit ovat vaarassa realisoitua. Tällaisia ovat esimerkiksi yksityisen sote-palvelutuotannon valvonta ja henkilöstön rekrytointivaikkeudet sote-palveluissa. Myös teknisissä palveluissa on sovittuja töitä jäänyt tekemättä henkilöstöresursseista johtuen.

Arviointikertomusta kirjoitettaessa keväällä 2021 kaupunki on joutunut tilanteeseen, jossa ylin johto on vaihtunut olennaisilta osin. Määräaikainen kaupunginjohtaja siirtyi muihin tehtäviin, kun uusi saatiin rekrytoitua. Kaupungista irtisanoutuivat henkilöstöpäällikkö ja talouspäällikkö, ja lisäksi oli yksi muu pidempiaikainen johtavan viranhaltijan poissaolo. Hallintopäällikön virka on avoinna, eikä toistaiseksi sopivaa hakijaa löytynyt. **Johtaminen on nopeasti saatava vakiinnutettua. Ylimmän johdon samanaikainen vaihtuvuus tai poissaolot hankaloittavat koko organisaation toimintaa. Henkilöstön palveluksessa pysyminen ja työhyvinvoinnista huolehtiminen tulee olla keskiössä.**

Kaupunkikonsernin yhtiöille on asetettu talousarviossa vuositavoitteita. Tavoitteet ovat pitkälti yrityksen perustehtävän toteuttamista kuvaavia. Yhtiöiltä ei vaadita tavoitteissa mitään konkreettista toimenpidettä tai tulostavoitetta. Lisäksi, kun tilinpäätöksessä ei edellytetä raportointia tavoitteiden toteutumisesta, on valtuutetun hankalaa tietää, mitä yhtiöissä tapahtuu. Tämä on huolestuttavaa. Konsernin lainat ja vastuut ovat korkeat. Valtuuston on saatava tietää, mitä yhtiöissä tapahtuu. **Omistajaohjaus, eli kaupunginhallitus ja kaupungin muu ylin johto vastaavat siitä, että yhtiöt raportoivat siten, kun valtuuston on edellyttänyt. Asia tulee saattaa kuntoon viipymättä.**

4. Valtuuston asettamien vuositavoitteiden toteutumisen arviointi

Tarkastuslautakunnan lakisääteinen tehtävä on arvioida, miten valtuuston asettamat toiminnalliset vuositavoitteet ovat kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Arviointi tehdään tilinpäätöstietojen pohjalta. Tarkastuslautakunta osoittaa seuraavissa taulukoissa oman näkemyksensä siitä, miten tavoite on toteutunut. Jos tavoitteen asettelu, tavoitetila, tavoitteen muotoilu tai toteutumisesta raportointi on epäselvä, toteumaa ei ole voitu arvioida.

Konsernipalveluille asetettiin 16 vuositavoitetta, jotka oli talousarviossa jaettu eri yksiköille. Tavoitteista toteutui viisi. Kolme toteutui osittain, seitsemän ei toteutunut lainkaan, ja yhtä ei arvioitu. Eniten toteutumatta jäi HR- ja viestintäpalvelujen tavoitteista. Jo vuoden 2019 tilinpäätöksessä kerrottiin, että ”henkilöstöpalvelujen tavoitteiden osalta on huomioitava, että kaikkien tavoitteiden toteuttamiseksi on meneillään omat projektit, joiden valmistuminen on aikataulutettu vuodelle 2020.” Tavoitteet uhkaavat viivästyä vuodesta toiseen.

Kuntalaisten kuuleminen ja osallistaminen päätöksentekoprosesseihin (KH ja yleishallinto)	Ei toteutunut
Yrittäjättyytyväisyyden nostaminen (KH ja yleishallinto)	Ei toteutunut
Saavutettavuuden, asioinnin parantaminen (KH ja yleishallinto)	Toteutui
Konsernijohtamisen tarkempi määrittely ja tehostaminen (KH ja yleishallinto)	Ei arvioitu
Kaupungin ulkoisen ja sisäisen viestinnän kehittäminen (HR ja viestintäpalvelut)	Ei toteutunut
Kaupunkikonsernin asiakaspalvelun kehittäminen (HR ja viestintäpalvelut)	Ei toteutunut
Kaupunkikonsernin palvelutuotannon tehostaminen (HR ja viestintäpalvelut)	Toteutui osittain
Kaupunkikonsernin työhyvinvoinnin tukeminen (HR ja viestintäpalvelut)	Ei toteutunut
Toiminta- ja taloustilaston digitalisoituminen (sisäiset tukipalvelut)	Toteutui osittain
Taloushallinnon digitalisaation ja prosessien kehittäminen (sisäiset tukipalvelut)	Toteutui
Palkkahallinnonjärjestelmän uudistaminen (sisäiset tukipalvelut)	Toteutui
Tikettijärjestelmän käyttöönotto (sisäiset tukipalvelut)	Toteutui osittain
Varautuminen mahdolliseen YT-alueen laajentumiseen (sisäiset tukipalvelut)	Toteutui
Saavutettavuusdirektiivin vaatimat toimenpiteet Internet-alustaan (sisäiset tukipalvelut)	Toteutui
Hallintopalvelukeskuksen organisointi (sisäiset tukipalvelut)	Ei toteutunut
Kaupungin asiakirjahallinnon kehittäminen (sisäiset tukipalvelut)	Ei toteutunut

Saavutettavuusdirektiivin vaatimat toimenpiteet Internet-alustaan oli yksi konsernipalvelujen tavoite, joka arvioitiin toteutuneeksi. Tarkastuslautakunta on tässä arviointikertomuksessa osaltaan pyrkinyt saavutettavuuden parantamiseen mm. luopumalla värivalojen käytöstä tavoitteen toteutumisen osoittajana sekä suurentanut tekstiä suositusten mukaisesti. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan myös tilinpäätöstä tulisi kehittää luettavampaan suuntaan direktiivin näkökulmasta.

Sosiaali- ja terveystalvelujen vuositavoitteista toteutui viisi. Yksi toteutui osittain, kolme ei toteutunut lainkaan.

Kaupungissa on saatavilla laadukkaat sosiaali- ja terveystalvelut (talveluiden tilaus)	Toteutui
Aktiivinen vaikuttaminen soteuudistuksen valmistelussa (talveluiden tilaus)	Toteutui
Ajan tasalla olevat talvelut (talveluiden tilaus)	Toteutui
Kuntalaisten osallisuuden lisääminen (talveluiden tilaus)	Ei toteutunut
Väestön talveluohjaus sosiaali- ja terveystalveluissa toimii (sosiaalitalvelut)	Toteutui
Ajan tasalla olevat talvelut (sosiaalitalvelut)	Ei toteutunut
Yhteistyön tiivistäminen lapsiperheiden ja nuorten talvelujen toteuttamisessa (sosiaalitalvelut)	Toteutui osittain
Ajan tasalla olevat talvelut (vanhus- ja vammaistalvelut)	Ei toteutunut
Pirkanmaan maakuntayhteistyön hyödyntäminen (vanhus- ja vammaistalvelut)	Toteutui

Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2019 arviointikertomuksessa, että *”kaupungin ja Mäntänvuoren Terveys Oy:n väliset laskutukseen liittyvät sopimuserimielisyydet tulisi ratkaista mahdollisimman pian kohta kohdalta ilman kyttyä sote-rakennusten oston. Tämä tulisi tarvittaessa toteuttaa ulkopuolisen selvityshenkilön avulla.”* Tätä selvitystyötä on toteutettu tilikaudella 2020 ja selvittäminen jatkuu aiheellisesti edelleen. Tilintarkastaja antoi kaupunginhallitukselle tilintarkastuspöytäkirjan, jonka perusteella vuonna 2019 kirjanpitoon kirjaimatta jääneet, miljoonan euron sote-talvelujen ostot kirjattiin kuluksi tilikaudella 2020.

Sote-toiminnassa on kaupungilla myös muita ongelmia, joita tulee ratkoa aktiivisesti ja osavien neuvottelijoiden voimin.

Sivistyspalvelujen vuositavoitteista toteutui viisi, neljä toteutui osittain ja viisi ei toteutunut lainkaan. Viittä tavoitetta ei arvioitu. Monessa kohtaa kaupungin talousarviotavoitteet ovat ilmaan jääviä, eikä niillä ole selkeitä mittareita. Tämä korostuu erityisesti sivistystoimen kohdalla. Lisäksi tavoitteita on poikkeuksellisen suuri määrä.

Lapsiperheiden hyvinvointi (varhaiskasvatus)	Ei toteutunut
Oikea-aikainen ja riittävä tuki varhaiskasvatuksessa kolmiportaisen tuen toimenpiteitä kehittämällä (varhaiskasvatus)	Ei voitu arvioida
Avoin varhaiskasvatustoiminta (varhaiskasvatus)	Toteutui osittain
Tilapäisen hoidon järjestäminen perheille (varhaiskasvatus)	Ei toteutunut
Kulttuuri- ja liikuntakasvatuksen kehittämissuunnitelma varhaiskasvatuksesta luki-oon laajapohjaisena yhteistyönä (varhaiskasvatus)	Toteutui osittain
Tasapainoinen talous (perusopetus)	Ei voitu arvioida
Erityisen tuen opetuksen prosessien uudistaminen ja oppimisen tuen toimintamallien selkiyttäminen lisäämällä koulujen välistä yhteistyötä (perusopetus)	Toteutui
Kaikki oppilaat saavat perusopetuksen päättötodistuksen ja sijoittuvat jatko-opintoihin (perusopetus)	Ei voitu arvioida
Lasten ja nuorten hyvinvointi (perusopetus)	Toteutui
Kulttuuri- ja liikuntakasvatuksen kehittämissuunnitelma varhaiskasvatuksesta luki-oon laajapohjaisena yhteistyönä (perusopetus)	Toteutui osittain
Tasapainoinen talous (lukio)	Toteutui
Opiskelijamäärän säilyttäminen ja vakauttaminen lisäämällä lukion vetovoimaa ja saavutettavuutta (lukio)	Toteutui
Hyvät oppimistulokset ja riittävien jatko-opintovalmiuksien tarjoaminen (lukio)	Toteutui
Kaikki lukion opiskelijat saavat päättötodistuksen (lukio)	Ei toteutunut
Nuorten hyvinvointi (lukio)	Ei voitu arvioida
Kulttuuri- ja liikuntakasvatuksen kehittämissuunnitelma varhaiskasvatuksesta luki-oon laajapohjaisena yhteistyönä (lukio)	Toteutui osittain
Tasapainoinen talous (opisto)	Ei voitu arvioida
Monipuolisen opetustarjonnan toteuttaminen tehokkaasti (opisto)	Ei toteutunut
Hallintopalveluiden ja kurssien tuottaminen Ruoveden Opistolle (opisto)	Ei toteutunut

Sivistystoimessa on pidetty kiinni tiukasta talouden ohjauksesta. Varhaiskasvatuksen johtajan tehtävä on lakkautettu ja pedagoginen johtaja toimii nykyisin lastentarhanopettajana. Varhaiskasvatuksen mobiiliratkaisut on tehty ja käynnistetty. Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan lakimuutokset eivät vaikuttaneet kaupungin toimintaan olennaisesti. Subjektiviisen päivähoito-oikeuden ja lakisääteisen ryhmäkokomuutoksen vaikutukset jäivät toistaiseksi pieneksi.

Sivistyslautakunta perusti tilikaudella monialaisen oppilashuollon ohjausryhmän. Ohjausryhmä vastaa jatkossa kaupungin opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan työskentely on edennyt hyvin. Monialainen oppilashuollon ohjausryhmä on tärkeä foorumi.

Lukio aloitti syksyllä kehitystoimet oppilasmäärän kasvattamiseksi. Lukio päätyi erikoistumaan koulutustarjonnassaan lääketieteelliseen valmistavaan lukioon. Samanlaista erikoistumista ei ole muualla Suomessa tarjolla. Rehtori on käynyt neuvotteluja yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa erikoistumislinjan sekä korkeakouluopintojen saamiseksi osaksi Mäntän lukion opintotarjontaa. Tarkastuslautakunta kannustaa tähän kehitystyöhön. Onnistuessaan lukio voi saada arvostetun statuksen.

Koronapandemia johdosta kaupungin kouluissa tehtiin suuri digiharppaus koulujen siirtyessä etäopetukseen keväällä 2020. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tulokselliset uudet käytänteet jäävät pysyviksi.

Kaupunki ei ole tarkastellut sivistystoimen palveluverkkoa. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan palveluverkkotarkastelu on aiheellista tehdä, koska kaupungin asukasmäärä on laskeva. Varhaiskasvatuslasten lukumäärä ei toistaiseksi ole olennaisesti vähentynyt, vaan alenema näkyy vuoden 2030 ennusteessa. Perusopetuksessa oppilaita sen sijaan oli 31 vähemmän kuin edellisvuonna. Maahanmuuttajien valmistavan opetuksen oppilasmäärä puolestaan nousi yhdeksällä oppilaalla.

Kulttuuri- ja hyvinvointipalvelujen vuositavoitteista toteutui kahdeksan. Neljä toteutui osittain, kahdeksan ei toteutunut lainkaan. Kahden tavoitteen toteumaa ei voitu arvioida, koska tilinpäätösraportointi ei vastaa kysymykseen, toteutuiko tavoite vai ei. Erityisesti kulttuuri-puolella tavoitteita jäi toteutumatta, koska mm. tapahtumia ei voitu järjestää. Myös tämän toimialan tavoitteiden määrä on suuri.

Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan työllisyydenhoidon kuntakokeiluun valmistautuminen on vienyt paljon energiaa. Hyvinvointikoordinaattori irtisanoutui, jonka jälkeen tehtävää on hoitanut palveluohjaaja oman toimensa ohella. Kuntakokeilun resurssit on saatettava tarkoituksen mukaiselle tasolle.

Kulttuuritapahtumien kehittäminen ja tukeminen (kulttuuripalvelut)	Ei toteutunut
Euroopan kulttuuripääkaupunki – ohjelmavalmistelu (kulttuuripalvelut)	Toteutui
Kulttuuritilojen kehittäminen (kulttuuripalvelut)	Toteutui osittain
Kulttuuri- ja liikuntakasvatuksen kehittämissuunnitelma varhaiskasvatuksesta lukioon laajapohjaisena yhteistyönä (kulttuuripalvelut)	Toteutui osittain
Kirjastopalveluiden aktiivinen käyttö (kirjastopalvelut)	Ei voitu arvioida
Kirjaston monipuolisista palveluista tiedottaminen; mm. omatoimipalvelut, verkkopalvelut, e-aineistot (kirjastopalvelut)	Toteutui
Asiakkaiden ja yhdistysten aktivointi järjestämään näyttelyitä ja tilaisuuksia kirjastoissa (kirjastopalvelut)	Ei toteutunut
Kestävä kehitys (kirjastopalvelut)	Toteutui
Nuorten vaikutusmahdollisuuksien parantaminen (nuorisopalvelut)	Ei voitu arvioida
Nuorisopalveluiden toimintaan osallistuminen ja toiminnan kehittäminen nuorten toiveita huomioiden (nuorisopalvelut)	Ei toteutunut
Kaupungin palvelualueiden ja eri toimijoiden yhteistyö nuorisoa koskevissa asioissa (nuorisopalvelut)	Toteutui
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (nuorisopalvelut)	Toteutui
Kotoutumisajan jälkeisten työllisyyspalvelujen kehittäminen (työllisyys- ja kasvupalvelut)	Ei toteutunut
Nuorisotyöttömyyden ennaltaehkäisy ja nuorten palveluiden kehittäminen (työllisyys- ja kasvupalvelut)	Ei toteutunut
Työmarkkinatuen kuntaosuuden ja työttömyysprosentin minimoiminen sekä palveluprosessin kehittäminen (työllisyys- ja kasvupalvelut)	Toteutui osittain
Kesätyöpaikan tarjoaminen 16-18-vuotiaille nuorille, joilla ei ole ollut aiemmin kesätyöpaikkaa (työllisyys- ja kasvupalvelut)	Toteutui osittain
Työllistämisen kuntalisän tunnetuksi tekeminen yrityksissä (työllisyys- ja kasvupalvelut)	Ei toteutunut
Kuntalaisten hyvinvoinnin kuvaaminen suunnittelun, raportoinnin ja päätöksenteon tueksi (työllisyys- ja kasvupalvelut)	Toteutui
Liikuntatilojen ja -paikkojen käyttö (liikunta- ja järjestöpalvelut)	Ei toteutunut
Liikuntapalveluiden toiminnallisuuden kehittäminen ja liikuntaneuvonnan edistäminen (liikunta- ja järjestöpalvelut)	Toteutui
Tilojen varausjärjestelmän kehittäminen (liikunta- ja järjestöpalvelut)	Ei toteutunut
Liikuntapalveluiden näkyvyyden edistäminen (liikunta- ja järjestöpalvelut)	Toteutui

Teknisten palvelujen vuositavoitteista toteutui puolet, eli kuusi tavoitetta. Kuusi tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Tarkastuslautakunta on huomauttanut aiemmin siitä, että kiinteistöselvitykset tulisi saattaa loppuun. Asia ei ole edelleenkään edennyt. Tehtävä on alun perin määritelty talouden tasapainottamisohjelmassa vuonna 2018.

Palveluprosessien kehittäminen organisaatiouudistusta vastaaviksi, jotta rakenteet ja prosessit ovat tarkoituksenmukaisia, toimivia ja tehokkaita (hallinto)	Toteutui
Teknisten palveluiden toimintoja ja toimintaympäristöä kehitetään kokonaisvaltaisesti, sisäiset palvelut digitalisoidaan vaiheittain lähtien liikkeelle mm. sähköisten kalentereiden ja arkistointijärjestelmien käyttöön otosta (hallinto)	Ei toteutunut
Vahvistetaan elinvoimaisuutta ja vetovoimaa mm. keskustaympäristöjen kehittämisellä (kaupunkisuunnittelu- ja joukkoliikennepalvelut)	Toteutui
Toimitustuotanto sopeutetaan asiakkaan tarpeita ja aikatauluja palvelevaksi (kaupunkisuunnittelu- ja joukkoliikennepalvelut)	Toteutui
Lupa- ja asiointipalveluiden saavutettavuuden sekä prosessien tehostaminen digitalisoimalla palveluita ja prosesseja aktiivisesti (kaupunkisuunnittelu- ja joukkoliikennepalvelut)	Toteutui
Kaupungin omien kiinteistöjen hoito, ylläpito ja kehittäminen on aktiivista, suunnitelmallista ja jatkuvaa (tilapalvelut)	Ei toteutunut
Rakenteet ja prosessit ovat tarkoituksenmukaisia, toimivia ja tehokkaita (tilapalvelut)	Ei toteutunut
Toimintojen sopeuttaminen yhteiskunnalliset muutokset, väestökehitys- ja verotuloennusteet sekä ihmisten muuttuvat palvelutarpeet ja kulloinkin käytettävissä olevat resurssit huomioon ottaen (tilapalvelut)	Ei toteutunut
Huolehditaan suunnitelmallisesti, että ihmiset ovat osaamistaan vastaavissa työtehtävissä ja resurssit ovat oikein mitoitettuja suhteessa toimintoihin asiakkaiden tarpeet huomioon ottaen (tilapalvelut)	Toteutui
Toimintoja sopeuttaminen ja tehokkuuden lisääminen kaupunkistrategian mukaisesti (infra- ja liikuntapaikkapalvelut)	Ei toteutunut
Toimintoja sopeutetaan yhteiskunnalliset muutokset, väestökehitys- ja verotuloennusteet sekä ihmisten muuttuvat palvelutarpeet ja kulloinkin käytettävissä olevat resurssit huomioon ottaen (infra- ja liikuntapaikkapalvelut)	Toteutui
Palvelut kohdennetaan sekä asiakkaiden tarpeiden, että palvelutarvemitoitusten avulla, maakuntauudistuksen aiheuttamiin muutoksiin varautuminen (ympäristö- ja pelastuspalvelut)	Ei toteutunut

Teknisten palveluiden palvelutuotantoprosessille ei ole asetettu tavoitteita eikä mittareita, joista kävisi selkeästi ilmi, onko palvelu tuotettu omana työnä vai ostettu ulkopuoliselta tai onko palvelu tuotettu sisäiselle vai ulkoiselle asiakkaalle. Mittarituloksista ei myöskään käy ilmi, kuinka nopeaa tai laadukasta teknisten palveluiden tuottama työ on.

Palvelupyyntöjen lukumäärä ja vaatavuustaso on ollut tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan kasvussa vuosittain. Töiden lukumäärällinen kasvu aiheuttaa entistä enemmän painetta palveluntuotannon tehokkaaseen resurssien mittarointiin ja tulosten tehokkaaseen analysointiin.

	Tavoitteiden lkm	Toteutui	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Ei voitu arvioida
Konsernipalvelut	16	5 (31 %)	3	7	1
Sosiaali- ja terveystyöpalvelut	9	5 (56 %)	1	3	0
Sivistystyöpalvelut	19	5 (26 %)	4	5	5
Kulttuuri- ja hyvinvointipalvelut	22	8 (36 %)	4	8	2
Tekniset palvelut	12	6 (50 %)	0	6	0
Yhteensä	78	29 (37 %)	12	29	8

Tarkastuslautakunnan arviointi vuositavoitteiden toteutumisesta ja raportoinnista

Tilinpäätöksessä on erillinen väritaulukko tavoitteiden toteutumisesta. Tilinpäätöksessä on arvioitu, että 62 % tavoitteista toteutui. Tarkastuslautakunta ei yhdy tähän, vaan on tehnyt oman arvionsa toteutumisesta tavoitteen selkeyden ja mitattavuuden sekä sanelun raportoinnin perusteella.

Peruskaupungille asetettiin yhteensä 78 vuositavoitetta, yksi enemmän kuin edellisvuonna. Tavoitteista toteutui 29 (37 %). Parhaiten toteutuivat sosiaali- ja terveystyöpalvelujen tavoitteet ja heikoimmin sivistystyöpalvelujen tavoitteet.

Esimerkiksi sivistystoimen tavoitteiden raportointi on paikoin epäselvää, mikä osin johtunee siitä, että itse tavoitekin on ilmaan jäävä eikä konkreettista mittaria ole asetettu. Esimerkiksi nuorten hyvinvoinnin edistämisen mittari on ”tulokset”. Tuloksia ei kuitenkaan esitetty, joten tarkastuslautakunta ei voi arvioida toteumaa.

Tavoiteasetantaa on syytä yhtenäistää ja raportointia kehittää. Vuositavoitteen tulee olla konkreettinen ja sille tulee olla sellainen mittari, jolla asian tavoiteltu tila voidaan yksiselitteisesti tilinpäätöksessä todeta.

Valtuustotason tavoitteiden määrä kehittyvä väärään suuntaan, määrä on pienelle kaupungille edelleen valtava. Pienempiä tavoitteita olisi mahdollista tarkentaa toimialojen käyttösuunnitelmissa, jolloin valtuustotavoitteissa voisi keskittyä vain kaupungin kannalta olennaisimpiin, strategiaa toteuttaviin toiminnallisiin tavoitteisiin.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuosi on ollut toiminnallisesti vaikea sekä johtamisessa tapahtuneiden muutosten että pandemian vuoksi. Tilivelvolliset eivät välttämättä ole toimillaan voineet vaikuttaa tavoitteen toteutumiseen, mikä näkyy kokonaisuudessa.

5. Konserniyhteisöjen vuositavoitteiden toteutumisen arviointi

Tarkastuslautakunnan on mahdollista arvioida konserniyhteisöjen toimintaa pääasiassa tilinpäätöksessä esitettyjen tietojen avulla sekä omistajaohjauksen kautta. Omistajaohjauksella huolehditaan siitä, että kaupungin tytäryhteisöjen toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus.

Mäntän Kaukolämpö ja Vesihuolto Oy

Kaukolämmön hintatason oltava kilpailukykyinen muihin lämmitysratkaisuihin verrattuna, sekä valtakunnan keskimääräistä kaukolämmönhintaa alempi vuoteen 2022 mennessä	Ei voitu arvioida
Vesihuollon maksujen tulee olla valtakunnan keskimääräisiä maksuja alempi vuoteen 2022 mennessä	Ei voitu arvioida
Suunnitelma aurinkoenergian hyödyntämisestä vesihuollon pumppauksissa oltava valmis vuonna 2020	Ei voitu arvioida

Mäntän Kaukolämpö ja Vesihuolto Oy:n tilikauden tulos oli noin -15 000 euroa. Valtuuston asettamien vuositavoitteiden toteumia ei ole tilinpäätöksessä raportoitu ollenkaan. Sen sijaan tilinpäätöksessä lukee, että ”konsernin asettamat tavoitteet 50 000 €/a rakenteellisiin säästöihin saavutettiin”. Talousarviossa ei ole tällaista vuositavoitetta.

Koskelantalot Oy

Maksuvalmiuden parantaminen	Toteutui
Sijoitetun pääoman tuotto	Ei voitu arvioida
Asuntojen ylikapasiteetin vähentäminen	Toteutui
Asuntokannan kehittäminen	Ei voitu arvioida
Asiakaspalvelun parantaminen	Ei voitu arvioida

Koskelantalot Oy omisti vuoden 2020 lopussa 606 vuokra-asuntoa. Asuntojen määrä väheni edellisvuotisesta 29 asunnolla. Tämä myös on pienentänyt yhtiön liikevaihtoa. Vuokrankorotuksia ei tehty tilikaudella. Käyttöaste oli 79 %.

Koskelantalot teki vuoden 2020 kuluessa rahoitusjärjestelyitä, jotka pienensivät lainanhoidokuluja ja helpottivat yhtiön kassatilannetta liikevaihdon laskiessa. Tavoitteiden raportointi tilinpäätöksessä ei vastaa sitä, mitä talousarviossa on asetettu, joten kaikkia toteumia ei voida arvioida.

Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan yhtiön saama asiakaspalaute on pääosin myönteistä. Asiakaspalvelu on lähes kokonaan digitalisoitu. Yhtiö teki -364 tuhatta euroa tappiota tilikaudella 2020, käytettävissä ei ollut enää kuin osa asuintalovarauksista tuloksen parantamiseksi. Toistuvat tappiolliset tilikaudet syövät oman pääoman. Väkiluvun vähenemisestä johtuva vuokratulojen väheneminen aiheuttaa myös asuntojen vähentämisen tarvetta. Asumisohjelma tulee päivittää, ja keskustelu siitä on käytävä kaupungin kanssa.

Mäntän Jääareena Oy

Yrityksen laajentaminen	Ei voitu arvioida
Talouden kuntoon saattaminen	Ei voitu arvioida
Henkilökunnan koulutus	Toteutui
Vanha halli	Ei voitu arvioida

Korona sulki hallin osaksi vuotta. Yhtiö on saanut Lappeenrannan yliopiston diplomityöstä hyötyä, kun energia- ja laiteratkaisuja on voitu tarkastella kokonaisvaltaisesti. Henkilökunnalle järjestettiin aiheeseen liittyvä koulutus. Kehitysprojektin tuloksena todettiin, että Mäntän Jääareena vaihtaa jatkossa strategiaa energiahallista Kestävän kehityksen halliksi. Tavoitteiden toteumia ei ole raportoitu tilinpäätöksessä.

Yrke Kiinteistöt Oy

Yhtiö toimii itsenäisesti liiketaloudellisin perustein	Ei voitu arvioida
Vastataan yritysten tilatarpeisiin.	Toteutui
Toiminta ei vääristä kilpailutilannetta.	Ei voitu arvioida
Prosessit ja toimintatavat ovat tehokkaita ja palvelut vastaavat yritysten vaatimuksiin ja tarpeisiin.	Ei voitu arvioida

Tilinpäätöksessä kerrotaan mm. että Yrken omistamien toimitilojen käyttöaste on korkealla ja että kiinteistöihin tehtyjen korjausinvestointien avulla vuokratilojen käyttöaste on kasvamassa merkittävästi. Talousarviotavoitteiden toteumia ei ole raportoitu eikä yhtiön tulosvaikutusta konsernin tulokseen ole kerrottu. Itse tavoitteet ovat myös ilmaan jääviä.

MW-kehitys Oy

Yhtiön toiminta on taloudellisesti tasapainossa.	Ei toteutunut
Yrityspalvelut auttavat asiakasyrityksiä taloudelliseen menestykseen.	Ei voitu arvioida
Keskustaajamien liiketaloudellinen elinvoima ja saavutettavuus paranee	Ei voitu arvioida
Oman henkilöstön osaaminen on organisaation tehtäväuudistuksen tasalla.	Ei voitu arvioida
Kehitysyhtiön palvelut ovat tarpeellisia.	Ei voitu arvioida
Avoimen sektorin ja yrittäjien osuus työpaikosta pysyy suurena	Ei voitu arvioida
Prosessit ja toimintatavat ovat tehokkaita ja palvelut vastaavat yritysten vaatimuksiin ja tarpeisiin.	Ei voitu arvioida
Kehitysyhtiö on elinvoiman, asumisen ja työssäkäynnin asiantuntijayritys	Ei voitu arvioida

Yhtiön tavoitteet ovat samat kuin vuonna 2019. Edellisessä arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta huomautti, että tilinpäätöksessä ei ole raportoitu vuositavoitteiden toteutumisesta mitään. Myöskään tilinpäätös 2020 ei sisällä raportointia siitä, miten tavoitteet toteutuivat.

Yhtiön tilikaudentulos oli niukasti tappiollinen. Muiden kuin ensimmäisen tavoitteen toteumaa ei voida arvioida.

Justiina Ateriapalvelut Oy

Tyytyväisyyskyselyt eri asiakasryhmille	Ei voitu arvioida
Palvelusopimukset ja liitteet	Ei voitu arvioida
Säännölliset tapaamiset tilaajan kanssa	Ei voitu arvioida
Toiminta vasta yhtiön liiketaloudellisia tavoitteita	Ei voitu arvioida
Uusien asiakkaiden ja palveluiden kartoitus ja hankinta	Ei voitu arvioida
Henkilöstön siirto AVAINTES-sopimukseen	Ei voitu arvioida
Koulutuksen järjestäminen AVAiNTES-aiheesta ja tehtävien vaativuus tarkistettu	Ei voitu arvioida
Jamix-tuotannonohjausjärjestelmä	Ei voitu arvioida
Uuden ruokasuosituksen mukaiset tarkistukset	Ei voitu arvioida

Yhtiö teki 65 000 euron voiton vuonna 2020. Yhtiölle asetetut tavoitteet ovat jokseenkin helposti raportoitavissa, mutta yhdenkään tavoitteen toteumaa ei ole tilinpäätöksessä kerrottu.

Kaupunginhallitus vastaa konserniohjauksesta. Valtuusto asetti talousarviossa tytäryhteisöille vuositavoitteita, joiden toteutumisesta ei ole tilinpäätöksessä raportoitu juuri mitään.

Tarkastuslautakunta pyytää kaupunginhallitusta viivytyksettä selvittämään vuositavoitteiden toteumat ja raportoimaan niistä kaupunginvaltuustolle. Tämä sama huoli esitettiin edellisen vuoden arviointikertomuksessa, eikä asialle ole tehty tilinpäätösraportoinnin osalta mitään. Lisäksi on aiheellista esittää huoli, onko valtuuston asettamia tavoitteita käyty yhdessä läpi yhtiöiden toimitusjohtajien ja hallitusten kanssa, koska systemaattisesti kaikilta puuttuu raportointi siitä, mitä odotettiin.

6. Vaikuttamistoimielinten toiminta

Tarkastuslautakunta kutsui kokouksiinsa kaupungin vaikuttamistoimielinten edustajat. Vaikuttamistoimielimiä ovat vanhusneuvosto, vammaisneuvosto sekä nuorisovaltuusto. Nämä toimijat eivät ole tilivelvollisia.

Kaupungin hallintosäännössä on sanottu vaikuttamistoimielimistä seuraavaa: Kunnassa on nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto, joiden kokoonpanosta, asettamisesta ja toimintaedellytyksistä päättää kaupunginhallitus.

Vanhusneuvosto kokoontui tilikaudella kaksi kertaa, vaikka kokouksia on suunniteltu pidettävän vuosittain 4-5. Luonnollisesti korona vaikutti neuvoston toimintaan.

Vanhusneuvoston kokemuksen mukaan eläkejärjestöille ei ole ollut tarjolla tiloja riittävästi, mikä on heikentänyt yhteisöllisen toiminnan aktiivisuutta. Erityisesti tarve olisi sellaiselle tilalle, jossa voisi kokoontua laajempi joukko kerrallaan. Eläkejärjestöjä on kaupungissa useita ja innokkaita kävijöitä riittäisi. Kaupungin tulee ottaa vanhusneuvoston näkemykset huomioon tila-asiaissa ja muutoinkin kaikessa kaupunkisuunnitteluvaiheessa, joita ovat muun muassa kaavoitus, palvelupisteiden sijoittelu sekä muut vanhusväestön liikkumiseen vaikuttavat asiat.

Henkistä ja fyysistä hyvinvointia ennalta tukemalla voidaan vaikuttaa siihen, etteivät esimerkiksi vanhukset joudu siirtymään raskaampien palvelujen piiriin. Virikkeellisen toiminnan tukeminen on kaupungin kannalta tuloksellisempaa.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että vanhusneuvoston edustaja on valittu Mäntänvuoren Terveystien asiakasraatiin.

Vammaisneuvosto toi ilmi, että se ei ole toiminut siten kuin olisi toivottavaa. Edellinen kokous on pidetty yli kaksi vuotta sitten. Kaupungin internetsivulla viimeisin pöytäkirja löytyy vuodelta 2019. Myös vammaisneuvosto on tärkeä vaikuttamistoimielin, jonka tulisi kokoontua säännöllisesti. Neuvoston ulkopuolella toimii yhdistysrinki verraten aktiivisemmin. Se ei kuitenkaan ole virallinen lakisääteinen vaikuttamistoimielin. Vammaisneuvoston toiminta on saatava elvytettyä viipymättä.

Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan taksikyydityksen tilanne on tällä hetkellä laiton. Invalidiliitto on reklamoinut asiasta kaupungille. Laiton tilanne liittyy tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan siihen, että asiakkaan tulisi voida maksaa palvelua käyttäessään vain omavastuuosuus kuljettajalle. Nyt maksu on tapahtunut kaikilta osin suoraan kuljettajille, ja asiakas on joutunut erikseen laskuttamaan kaupunkia omavastuuosuuden ylittävästä

osasta. Jos tilanne on edelleen siten, kuten kuvattiin, on asia saatettava viipymättä lain säätämälle tasolle.

Tarkastuslautakunta huomauttaa myös, että kaupungintalo ei ole esteetön. Esimerkiksi ulko-ovi ei toimi sähköisesti.

Nuorisovaltuusto toi esiin, että yhteistyö toimii kaupungin kanssa hyvin. Nuorisovaltuuston kokoonpano vaihtui loppuvuodesta. Neuvostolla on uusi puheenjohtaja. Kaupunki on perehdyttänyt nuorisovaltuustoa. Tilatarve on myös tällä toimielimellä, sisäilman on kerrottu olevan heikkolaatuinen joissakin tiloissa. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että kaupunki on perehdyttänyt nuoria. On tärkeää, että nuoret oppivat ymmärtämään, miten kaupungin hallinto toimii.

Vaikuttamistoimielinten kokouksia ei tule kutsua koolle yksipuolisesti vain sen takia, että kaupungin taholta olisi ilmennyt asioita, joita tulee käsitellä. Kokoontumismahdollisuuksien tulee toimia saumattomasti ilman kaupungin velvoitetta tietyn asian käsittelylle. Erityisryhmien kokoontumisissa on tarkoituksenmukaista kuulla, mitä asioita heidän mielestään pitäisi ottaa päätöksenteossa huomioon.

7. Yhteenveto tarkastuslautakunnan havainnoista

Kuntalain 121 §:n mukaan kaupunginhallituksen on annettava valtuustolle lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Tarkastuslautakunta toivoo kaupunginhallituksen vastinetta valtuustolle seuraaviin asioihin:

1. Valtuusto asettaa vuosittain kaupunkistrategiasta johdetut toiminnalliset vuositaavoitteet tilivelvollisille. Talousarviossa nämä toiminalliset tavoitteet on paikoin kuvattu ilmaan jäävästi tai ovat yleismaailmallisia. Talousarviossa on rinnalle asetettu tavoitetaso- ja mittari-sarakkeet. Näiden välillä on tulkinnanvaraisuuksia, eikä asiaa ulkopuolelta tulkitseva välttämättä ymmärrä, mikä on konkreettinen ja tavoiteltu asian tila vuoden lopussa tai millä toteuma on mitattu. Talousarvion ja tilinpäätöksen tulee olla kaikille lukijoille ymmärrettävä asiakirja. Tarkastuslautakunta kysyy, onko tavoiteasetantaa ajateltu kehitettävän jatkossa?
2. Konserniyhtiöille asetettiin talousarviossa vuositavoitteita. Lähes yksikään yhtiö ei ole raportoinut toteumista mitään. Tarkastuslautakunta kysyy konsernijohdolta, millaista keskustelua yhtiöiden johdon kanssa on tavoiteasetannan yhteydessä käyty ja ovatko yhtiöt tietoisia, mitä heiltä on odotettu? Lisäksi tarkastuslautakunta pyytää kaupunginhallitusta viivytyksettä hankkimaan sekä valtuustolle että tarkastuslautakunnalle selvityksen kaikista yhtiöistä liittyen valtuuston asettamien vuositavoitteiden toteutumiseen.
3. Talouden tasapainottamisohjelma käynnistettiin vuonna 2018. Tavoite oli säästää käyttötalousmenoista 3 milj. euroa vuosina 2018-2021. Lukuisat toimenpiteet eivät ole toteutuneet ja säästöt ovat vain marginaaliset. Vuodelle 2021 laadittiin uusi ohjelma, jonka toteutumisesta on raportoitava päättäjille ajantasaisesti. Tasapainottamistoimenpiteiden tulee olla konkreettisia ja toteutumisesta tulee raportoida toimintakertomuksessa. Tarkastuslautakunta pyytää kaupunginhallitukselta perustelut sille, miksei talouden tasapainottamisohjelman toteutumisesta ole asianmukaisesti seurattu ja miksei siitä ole raportoitu valtuutetuille.
4. Vaikuttamistoimielinten osalta ainoastaan nuorisovaltuuston kohdalla toiminta on saatu vakiinnutettua ja nuorison ääni kuuluu hyvin. Vanhus- ja vammaisneuvoston kohdalla toimintaedellytyksiin ei ole satsattu riittävästi. Kokoontumistiloja koskevat ongelmat ja yleensäkin kokoontuminen ei ole toteutunut ja näin ollen näiden vaikuttamistoimielimien kohdalla toimintaedellytysten luomisessa on epäonnistuttu. Tarkastuslautakunta edellyttää, että kaupunginhallitus ottaa vastuun kaikkien vaikuttamistoimielinten vaikuttamismahdollisuuksista kokonaisvaltaisesti ja kysyy, näkeekö kaupunginhallitus esteitä näiden tahojen vaikuttavamman toiminnan edistämiseksi?

Tarkastuslautakunta esittää kaupunginvaltuuston päätettäväksi, että kaupunginhallitus ottaa huomioon arviointikertomuksessa esitetyt havainnot ja esittää lokakuun 2021 loppuun mennessä valtuustolle, mihin toimiin niiden johdosta on ryhdytty.

8. Arviointikertomuksen hyväksyminen

Mänttä-Vilppulassa 5.5.2021

Pertti Timonen
puheenjohtaja

Tauno Mäkelä
varapuheenjohtaja

Kyllikki Lahtinen
jäsen

Riina Korhonen
jäsen

Sari Päivärinta
jäsen